

MINISTERSTWO
ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

Agencja Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa

Zasada Wzajemnej Zgodności

(cross-compliance)

Materiał informacyjny dotyczący
Zasady Wzajemnej Zgodności
oraz zmian w roku 2022
w zakresie płatności obszarowych

Spis treści

1. WZAJEMNA ZGODNOŚĆ – PODSTAWOWE INFORMACJE.....	2
2. ŚRODOWISKO, ZMIANA KLIMATU ORAZ UTRZYMANIE GRUNTÓW W DOBREJ KULTURZE ROLNEJ.....	2
2.1. Normy Dobrej Kultury Rolnej Zgodnej z Ochroną Środowiską (DKR).....	2
2.2. Wymogi Wzajemnej Zgodności (SMR-y).....	3
2.2.1. SMR 1 Ochrona wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (dyrektywa azotanowa).....	4
2.2.2. SMR 2 Ochrona dzikiego ptactwa (dyrektywa ptasia).....	6
2.2.3. SMR 3 Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa).....	7
3. ZDROWIE PUBLICZNE, ZDROWIE ZWIERZĄT, ZDROWOTNOŚĆ ROŚLIN. IDENTYFIKACJA I REJESTRACJA ZWIERZĄT.....	6
3.1. SMR 4 Bezpieczeństwo żywności i pasz.....	6
3.2. SMR 5 Zdrowie zwierząt.....	8
3.3. SMR 6 – SMR 8 Identyfikacja i rejestracja zwierząt.....	8
3.4. SMR 9 Przenośne gąbczaste encefalopatie (TSE).....	9
3.5. SMR 10 Zdrowotność roślin.....	10
4. DOBROSTAN ZWIERZĄT.....	10
4.1. SMR 11 Dobrostan cieląt.....	11
4.2. SMR 12 Dobrostan świń.....	12
4.3. SMR 13 ochrona wszystkich zwierząt gospodarskich.....	13
5. SANKCJE W ZAKRESIE ZASADY WZAJEMNEJ ZGODNOŚCI.....	15
6. ZMIANY W ROKU 2022 W ZAKRESIE PŁATNOŚCI OBSZAROWYCH...16	

UWAGA: Niniejszy materiał ma charakter wyłącznie informacyjny i nie zastępuje prawa obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej. Treść materiału nie może być podstawą do jakichkolwiek roszczeń prawnych.

Warszawa, listopad 2021 r.

1. WZAJEMNA ZGODNOŚĆ – PODSTAWOWE INFORMACJE

Rolnik wnoszący o płatności bezpośrednie zobowiązany jest do przestrzegania norm **Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska** (normy DKR) oraz **podstawowych wymogów z zakresu zarządzania**, określonych w załączniku II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013.

Zasada wzajemnej zgodności oznacza powiązanie wysokości uzyskiwanych przez rolników płatności bezpośrednich, a także niektórych płatności w ramach PROW na lata 2014-2020 tj. płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW), rolno-środowiskowo-klimatycznych, ekologicznych, na zalesianie gruntów rolnych, jak również płatności dobrostanowej ze spełnianiem przez nich określonych wymogów i norm.

Organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie kontroli w zakresie wzajemnej zgodności są: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) - w zakresie spełniania przez rolnika norm DKR oraz wymogów dotyczących środowiska, zmiany klimatu, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego oraz Inspekcja Weterynaryjna (IW) – w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt, zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego oraz dobrostanu zwierząt.

Informacje o normach i wymogach wzajemnej zgodności można uzyskać na stronach internetowych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (www.gov.pl/web/rolnictwo), Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (www.gov.pl/web/arimr) oraz Centrum Doradztwa Rolniczego (www.cdr.gov.pl), a także bezpośrednio w biurach powiatowych i oddziałach regionalnych ARiMR oraz ośrodkach doradztwa rolniczego.

Pamiętaj!

Wymogi wzajemnej zgodności stanowią tylko niewielką część przepisów obowiązujących w Polsce w ramach omawianych obszarów.

2. ŚRODOWISKO, ZMIANA KLIMATU ORAZ UTRZYMANIE GRUNTÓW W DOBREJ KULTURZE ROLNEJ

2.1. Normy Dobrej Kultury Rolnej Zgodnej z Ochroną Środowiską (DKR)

Celem Dobrej Kultury Rolnej jest właściwe zarządzanie glebą, przeciwdziałanie erozji gleby, ograniczanie degradacji substancji organicznej, przeciwdziałanie zmianom struktury gleby, zarządzanie zasobami wodnymi w rolnictwie i ochroną wody oraz **ukierunkowanie ich na wzmocnienie standardów w zakresie ochrony środowiska oraz zmiany klimatu.**

DKR 1 Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych: Zakaz stosowania nawozów azotowych na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych w odległościach wynoszących co do zasady 5, 10 lub 20 m.

DKR 2 Przestrzeganie procedur wydawania zezwoleń w przypadku nawadniania

DKR 3 Ochrona wód podziemnych przed zanieczyszczeniem

DKR 4 Minimalna pokrywa glebowa: Powierzchnię stanowiącą co najmniej 30% gruntów ornych, położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, pozostawia się pod okrywą ochronną gleby w terminie co najmniej od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego.

DKR 5 Minimalne zagospodarowanie terenu odzwierciedlające warunki danego miejsca w celu ograniczenia erozji: Grunty orne położone na stokach o nachyleniu powyżej 20° nie są wykorzystywane pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku lub jako ugór czarny. Można je wykorzystywać pod uprawę roślin wieloletnich, z okrywą roślinną lub ściółką w międzyrzędziach.

DKR 6 Zakaz wypalania gruntów rolnych

DKR 7 Zachowanie cech krajobrazu (zakaz przycinania żywopłotów i drzew w okresie wylęgu i chowu ptaków): Obowiązek zachowania drzew - pomników przyrody, oczek wodnych o powierzchni do 100 m² oraz rowów do 2 m szerokości, znajdujących się na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika; Zakaz przycinania żywopłotów i drzew znajdujących się na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika w okresie 15 kwietnia – 31 lipca (nie dotyczy drzew owocowych, wierzb i zagajników o krótkiej rotacji).

2.2. Wymogi Wzajemnej Zgodności (SMR-y)

2.2.1 SMR 1 Ochrona wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (dyrektywa azotanowa¹)

Rolnicze wykorzystanie nawozów na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem

Nie wolno stosować nawozów na glebach zamrzniętych, z wyjątkiem gleby, która rozmarza co najmniej powierzchniowo w ciągu dnia, lub na glebach zalanych wodą lub nasyconych wodą lub pokrytych śniegiem.

Warunki rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych

Nie wolno stosować nawozów na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych w odległościach określonych w tabeli 1 w programie działań² oraz w rozdziale 1.2.2 ust. 3 i 4 oraz rozdziale 1.2.3 ust. 1–3 programu działań.

Warunki rolniczego wykorzystania nawozów na terenach o dużym nachyleniu

Na terenie o dużym nachyleniu, odległości wskazane w tabeli nr 1 zwiększa się o dodatkowe 5 m. Zabrania się przechowywania nawozów na terenie o dużym nachyleniu w odległości 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, pasa morskiego

¹ Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. *dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego* (Dz. U. L 375 z 31.12.1991, str. 1-8).

² „Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”, stanowi on załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r. (Dz. U. poz. 243).

i ujęć wód, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne. Dawki nawozów azotowych mineralnych powinny być rozdzielone tak, aby nie przekraczały 100 kg N/ha.

Nawozy na gruntach ornych powinny być aplikowane bezpośrednio do gleby lub przyorane lub wymieszane z glebą, a w okresie wegetacyjnym roślin uprawnych stosowanie ich przy największym zapotrzebowaniu roślin na azot. Przyorania lub wymieszania z glebą dokonuje się w ciągu 4 godzin od zastosowania nawozu naturalnego, jednak nie później niż następnego dnia po zastosowaniu.

Działka rolna położona na terenie o dużym nachyleniu powinna być uprawiana w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku.

Okresy nawożenia

W zależności od lokalizacji, rodzaju gruntu oraz rodzaju nawozu, okres, w którym stosowanie nawozów jest dozwolone, rozpoczyna się 1 marca, a kończy między 15 października i 30 listopada.

Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowania z odciekami

Docelowo pojemność zbiorników na gnojówkę i gnojovicę powinna umożliwiać przechowywanie nawozu przez okres 6 miesięcy, natomiast powierzchnia miejsc do przechowywania obornika powinna umożliwiać jego przechowanie przez okres 5 miesięcy.

Przez cały rok nie wolno składować bezpośrednio na gruncie pomiotu ptasiego. Kiszonki należy przechowywać w silosach, w rękawach foliowych, na płytach lub na podkładzie z folii, sieczki, słomy lub innym materiale, który pochłania odcieki, oraz pod przykryciem foliowym. Zabrania się składowania i przechowywania nawozów naturalnych oraz kiszonek w odległości mniejszej niż 25 m od studni i od linii brzegu wód powierzchniowych oraz morskiego pasa nadbrzeżnego. Program dopuszcza przechowywanie obornika bezpośrednio na gruntach rolnych, jednak nie dłużej niż przez okres 6 miesięcy, jeśli zostaną spełnione określone w nim warunki.

Dawki i sposoby nawożenia azotem

Podmiot prowadzący chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior oraz rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, lub uprawiający warzywa na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha, lub utrzymujący obsadę większą niż 60 DJP wg stanu średniorocznego, lub nabył nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny od podmiotu wielkotowarowego lub od podmiotu importującego nawóz lub produkt pofermentacyjny w terytoriów państw trzecich, lub sporządził go dobrowolnie, ma obowiązek opracowania planu nawożenia azotem. Plan nawożenia azotem opracowywany jest corocznie, odrębnie dla każdej działki rolnej. Ważnym elementem planu nawożenia azotem jest prawidłowe zagospodarowanie nawozów naturalnych, sposób ich dystrybucji na poszczególne uprawy, tak aby w ciągu roku nie przekroczyć dopuszczalnej dawki 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

Jeśli ilość nawozów naturalnych powstających w gospodarstwie jest tak duża, że nie może być zagospodarowana na gruntach rolnych w sposób bezpieczny dla środowiska mogą one zostać zbyte. Fakt zbycia nawozów naturalnych musi być udokumentowany umową pisemną. Umowę należy przechowywać przez 3 lata od dnia jej sporządzenia.

Sposób dokumentowania realizacji Programu

Podmioty prowadzące produkcję rolną, posiadające gospodarstwo na powierzchni większej lub równej 10 ha użytków rolnych lub utrzymujące zwierzęta gospodarskie w liczbie większej lub równej 10 DJP według stanu średniorocznego mają obowiązek prowadzenia dokumentacji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem, w której należy wskazać: termin stosowania, rodzaj nawozu, zastosowana dawka w kg N/ha, termin przyorania nawozu naturalnego, obszar, powierzchnia oraz uprawa. Dokumentację należy przechowywać przez 3 lata od dnia jej sporządzenia.

Pełną treść rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” można znaleźć w Dz.U. z 2020 r. poz. 243.

2.2.2 SMR 2 Ochrona dzikiego ptactwa (dyrektywa ptasia³)

Wymogi dotyczące rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część są położone na obszarze Natura 2000

Rolnik powinien przestrzegać wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych albo planów ochrony w zakresie dotyczącym gatunków ptaków objętych ochroną oraz nie podejmować działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.

Wymogi dotyczące wszystkich rolników na obszarze całego kraju

Rolnik powinien przestrzec zakazu niszczenia siedlisk i ostoi będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania ptaków podlegających ochronie. W strefach ochrony ostoi miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków, wznoszenia obiektów, instalacji i urządzeń.

Szczegółowe informacje można znaleźć w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133 z późn. zm.), oraz rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183).

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE L 20 z 26.1.2010 r. z późn. zm.).

2.2.3 SMR 3 Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa⁴)

Wymogi dotyczące rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część są położone na obszarze Natura 2000

Rolnik powinien przestrzec wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) lub planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt i roślin objętych ochroną.

Gatunki objęte ochroną zostały wymienione w załączniku nr 1-3 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz.U. 2014 poz. 1713).

3. ZDROWIE PUBLICZNE, ZDROWIE ZWIERZĄT, ZDROWOTNOŚĆ ROŚLIN, IDENTYFIKACJA I REJESTRACJA ZWIERZĄT

3.1. SMR 4 Bezpieczeństwo żywności i pasz

Wymogi dotyczące higieny produkcji produktów pochodzenia roślinnego

Rolnik powinien prowadzić dokumentację stosowania każdego zastosowanego środka ochrony roślin i produktu biobójczego, przechowywać wyniki wszelkich analiz próbek pobranych z roślin lub innych próbek pobranych dla celów diagnostycznych i mających znaczenie dla zdrowia ludzi. Rolnik powinien wykonywać zalecenia pokontrolne wynikające z kontroli urzędowych oraz podejmować działania i środki zaradcze w celu wyeliminowania stwierdzonych niezgodności. W przypadku żywności i pasz zawierających pozostałości pestycydów przekraczające najwyższe dopuszczalne poziomy dla tych produktów, nie mogą one być wprowadzane do obrotu. Substancje niebezpieczne oraz odpady są składowane i przewożone w sposób uniemożliwiający zanieczyszczenie produktów żywnościowych pochodzenia roślinnego tymi substancjami.

Wymogi dotyczące higieny produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego

Rolnik powinien właściwie stosować dodatki paszowe i produkty lecznicze weterynaryjne, natomiast substancje niebezpieczne oraz odpady powinien składować i przewozić w sposób uniemożliwiający zanieczyszczenie żywności pochodzenia zwierzęcego tymi substancjami.

Rolnik powinien wykonywać zalecenia pokontrolne wynikające z kontroli urzędowych, podejmować działania i środki zaradcze w celu wyeliminowania stwierdzonych niezgodności, podejmować działania w celu zapobiegania występowaniu i rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych przenoszonych na ludzi wraz z żywnością oraz zgłaszanie właściwym organom podejrzenia takich chorób.

⁴ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992, str. 7, z późn. zm.).

Rolnik jest obowiązany do przestrzegania w środkach spożywczych pochodzenia zwierzęcego maksymalnych lub tymczasowych maksymalnych limitów pozostałości substancji farmakologicznie czynnych stosowanych w weterynaryjnych produktach leczniczych.

Wymogi dotyczące produkcji jaj:

Do czasu sprzedaży jaja należy przechowywać tak, aby były czyste, suche i wolne od obcych zapachów, skutecznie zabezpieczone przed wstrząsami i bezpośrednim działaniem promieni słonecznych.

Wymogi dotyczące gospodarstw produkujących mleko i siarę przeznaczonych do obrotu

Status zdrowotny zwierząt: zwierzęta, których mleko lub siara są wprowadzane do obrotu nie wykazują żadnych objawów choroby mogącej powodować zakażenie mleka lub siary i nie są leczone substancjami niedozwolonymi lub potencjalnie niebezpiecznymi dla ludzkiego zdrowia przenikającymi do mleka i siary, a stado posiada decyzję powiatowego lekarza weterynarii o uznaniu za wolne lub urzędowo wolne od brucelozy i urzędowo wolne od gruźlicy bydła.

Higiena pomieszczeń i wyposażenia: umiejscowienie i konstrukcja urządzeń do udoju oraz pomieszczeń, w których mleko i siara są składowane, przenoszone i schładzane eliminują ryzyko zanieczyszczenia mleka i są zabezpieczone przed szkodnikami, odpowiednio oddzielone od pomieszczeń, w których przetrzymywane są zwierzęta, a także wyposażone w odpowiednie urządzenia do schładzania mleka i siary. Powierzchnie urządzeń mających styczność z mlekiem i siarą wykonane są z materiałów łatwych do oczyszczenia.

Higiena podczas udoju i składowania: zwierzęta poddane leczeniu oraz przed zakończeniem zalecanego okresu karencji po leczeniu powinny być znakowane w celu uniknięcia przeniesienia pozostałości leków do mleka przeznaczonego do spożycia przez ludzi.

Podczas dojenia powinny być zachowane odpowiednie warunki higieny, w tym zapewnienie czystości strzyków, wymion i przylegających do nich części. Mleko i siara powinny być niezwłocznie po udoju schłodzone.

Wymogi bezpieczeństwa pasz

- Zabrania się wprowadzania do obrotu paszy niebezpiecznej dla zwierząt i stosowania jej w żywieniu zwierząt.
- Rolnik jest obowiązany do prowadzenia dokumentacji dotyczącej: stosowania środków ochrony roślin, stosowania preparatów biobójczych, źródła i ilości paszy w każdej partii paszy przyjmowanej do gospodarstwa i wydawanej z gospodarstwa, stosowania nasion/ziarna genetycznie modyfikowanego.
- Jeśli pasze wprowadzone do obrotu nie spełniają wymogów dotyczących bezpieczeństwa pasz, rolnik musi: podjąć działania zmierzające do wycofania z rynku paszy niebezpiecznej, niezwłocznie poinformować powiatowego lekarza weterynarii, współpracować z Inspekcją Weterynaryjną w celu jak najszybszego wycofania

niebezpiecznej paszy z rynku, poinformować nabywcę paszy o przyczynach jej wycofania.

- Jako podmiot działający na rynku pasz rolnik ma obowiązek zgłoszenia do powiatowego lekarza weterynarii prowadzenia działalności w zakresie produkcji, przetwarzania, przechowywania, transportu lub dystrybucji pasz.
- Rolnik powinien stosować pasze pochodzące wyłącznie z zakładów zarejestrowanych oraz/lub zatwierdzonych.

Wymogi higieniczne dotyczące higieny pasz

- Zabrania się wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt materiałów paszowych i mieszanek paszowych zawierających pozostałości pestycydów w ilości przekraczającej ich dopuszczalną zawartość.
- Rolnik ma obowiązek przechowywania i przewożenia substancji niebezpiecznych i odpadów w sposób, który nie spowoduje zanieczyszczenia i skażenia pasz.
- Rolnik ma obowiązek właściwego przechowywania pasz oraz ich dystrybucji w gospodarstwie:

Należy uwzględnić wyniki wszelkich analiz próbek produktów pierwotnych lub innych próbek pobranych dla celów diagnostycznych i posiadających istotne znaczenie dla bezpieczeństwa pasz.

3.2. SMR 5 Zdrowie zwierząt

Wymogi dotyczą wszystkich posiadaczy zwierząt

Rolnik powinien przechowywać przez 5 lat dokumentację leczenia zwierząt gospodarskich. Zabrania się stosowania w gospodarstwach hodowlanych substancji niedozwolonych. Zabrania się uboju zwierząt oraz umieszczania na rynku mięsa od zwierząt, którym podano substancje niedozwolone.

Szczegółowe informacje można znaleźć w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020, poz. 1421).

3.3. SMR 6 – SMR 8 Identyfikacja i rejestracja zwierząt

Wymogi dotyczą rolników utrzymujących bydło (SMR 6), owce lub kozy (SMR 7), świnie (SMR 8)

- Rolnik posiada numer siedziby stada
- Rolnik prowadzi aktualną księgę rejestracji w formie: papierowej albo elektronicznej, w tym przez uzyskanie dostępu do systemu teleinformatycznego ARiMR „IRZplus” i dokonywanie za jego pośrednictwem zgłoszeń zdarzeń.
- Rolnik dokonuje wpisów do księgi rejestracji w formie papierowej albo elektronicznej w wymaganym terminie, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące obowiązek wpisu.
- Księga rejestracji w formie papierowej powinna być prowadzona zgodnie ze wzorem określonym w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju

Wsi z dnia 12 grudnia 2018 r. w sprawie księgi rejestracji bydła, świń, owiec lub kóz (Dz. U. z 2018 r. poz. 2505).

- Księga rejestracji jest udostępniana przez rolnika na żądanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności kontrolnych.
- Rolnik przechowuje dane zawarte w księdze rejestracji przez okres 3 lat od dnia utraty posiadania zwierzęcia. Wymóg przechowywania danych zawartych w księdze rejestracji nie dotyczy danych powstałych od dnia 1 stycznia 2019 r., w przypadku rolnika, który prowadzi księgę rejestracji w formie elektronicznej przez uzyskanie dostępu do systemu teleinformatycznego ARiMR „IRZplus” i za jego pośrednictwem dokonuje zgłoszeń zdarzeń.
- Posiadacz zwierząt ma obowiązek zgłaszania zdarzeń dotyczących zwierząt w terminach określonych w *ustawie z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt* (Dz.U. z 2021 r., poz. 1542).
- Posiadacz zwierząt z gatunku owce, kozy ma obowiązek, co najmniej raz na 12 miesięcy, nie później jednak niż w dniu 31 grudnia sporządzania spisu zwierząt znajdujących się w jego siedzibie stada.
- W przypadku przewozu owiec i kóz w obrębie terytorium państwa, zwierzętom tym towarzyszą dokumenty przewozowe, które powinny być zgodne ze wzorem rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 lipca 2005 r. w sprawie wzoru dokumentu przewozowego dla owiec i kóz (Dz. U. z 2005 r. Nr 142, poz. 1195) oraz powinny być przechowywane przez okres nie krótszy niż 3 lata od dnia przewozu zwierząt do miejsca przeznaczenia. Kopie dokumentów przewozowych dla owiec i kóz są dostarczane przez rolnika na żądanie organów kontrolnych.
- W siedzibie stada wszystkie sztuki bydła/owiec/kóz/świń są znakowane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 listopada 2007 r. w sprawie sposobu oznakowania bydła, owiec i kóz oraz świń, określenia wzorów znaków identyfikacyjnych oraz wymagań i warunków technicznych koleczyków dla zwierząt gospodarskich (Dz.U. z 2007 r., Nr 220, poz. 1635).

3.4. SMR 9 Przenośne gąbczaste encefalopatie (TSE)

Wymogi dotyczą wszystkich posiadaczy zwierząt

Rolnik utrzymujący w gospodarstwie zwierzęta przeżuujące oraz nieprzeżuujące stosujący w żywieniu tych ostatnich białka pochodzenia zwierzęcego ma obowiązek takiej organizacji transportu, magazynowania, dystrybucji pasz, żeby na żadnym z tych etapów nie doszło do zanieczyszczenia pasz dla przeżuwaczy białkiem pochodzenia zwierzęcego.

Wymogi dotyczą posiadaczy przeżuwaczy

- Przestrzeganie zakazu karmienia zwierząt przeżuwających białkiem pochodzenia zwierzęcego oraz paszami zawierającymi takie białka, z wyłączeniem białka dopuszczonego do żywienia zwierząt na zasadzie odstępstw.

- Rolnik jest obowiązany niezwłocznie powiadomić organ Inspekcji Weterynaryjnej, albo najbliższy podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) o każdym przypadku podejrzenia wystąpienia TSE u posiadanych przez niego zwierząt.
- W przypadku podejrzenia wystąpienia TSE, przestrzegany jest zakaz wywożenia z gospodarstwa zwierząt gatunków wrażliwych na zakażenie TSE, do czasu uzyskania decyzji powiatowego lekarza weterynarii.
- Rolnik przestrzega nakazów i zakazów wynikających z decyzji wydanej przez powiatowego lekarza weterynarii oraz współdziała przy zwalczaniu TSE.
- Przestrzegany jest zakaz wprowadzania na rynek potomstwa pierwszego pokolenia, nasienia, zarodków i komórek jajowych zwierząt podejrzanych lub u których potwierdzono wystąpienie TSE w ciągu poprzedzającego okresu dwuletniego lub w ciągu okresu, który nastąpił po wystąpieniu pierwszego objawu klinicznego choroby.
- Przestrzegany jest obowiązek posiadania świadectw zdrowia wydanych przez urzędowego lekarza weterynarii w przypadku wprowadzania na rynek lub przywozu na teren Polski bydła, owiec lub kóz, ich zarodków, nasienia i komórek jajowych.

Wymogi dotyczą posiadaczy nieprzeżuwaczy

Przestrzegany jest zakaz karmienia zwierząt gospodarskich innych niż przeżuwacze (wyjątek: mięsożerne zwierzęta futerkowe) białkiem pochodzenia zwierzęcego, chyba że rolnik posiada decyzję powiatowego lekarza weterynarii lub stosuje białka dopuszczone do żywienia zwierząt na zasadzie odstępstw.

3.5. SMR 10 Zdrowotność roślin

Wymogi dotyczą wszystkich rolników

Rolnik powinien stosować tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu, wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska. Środki ochrony roślin powinny być przechowywane zgodnie z zaleceniami zawartymi na etykiecie.

Zabiegi z użyciem środków ochrony roślin powinna wykonywać osoba posiadająca aktualne zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w zakresie stosowania środków ochrony roślin, natomiast sprzęt, którym będą one stosowane powinien być sprawny technicznie. Rolnik powinien prowadzić ewidencję zabiegów wykonywanych przy użyciu środków ochrony roślin.

4. DOBROSTAN ZWIERZĄT

Dobrostan zwierząt to zespół warunków pozwalających zaspokoić potrzeby biologiczne i behawioralne zwierząt. Zapewnienie zwierzętom tych warunków umożliwia objawianie pełni ich możliwości genetycznych.

4.1. SMR 11 Dobrostan cieląt

Wymogi opisane w tej części broszury dotyczą cieląt do 6 miesiąca życia i wynikają z dyrektywy *dotyczącej ochrony cieląt*⁵. Przepisy te do polskiego prawa wdrożono ustawą *o ochronie zwierząt* z dnia 21 sierpnia 1997 r. i rozporządzeniem z dnia 15 lutego 2010 r.⁶.

Podstawowa opieka nad cielętami

Warunki przebywania w pomieszczeniu sprawdzamy dwa razy dziennie zwracając uwagę na ewentualne objawy choroby. Cielę podejrzane o chorobę lub chore zabiera się z kojca grupowego i zapewnia mu suche, czyste legowisko ze ściółką, a w razie potrzeby opiekę weterynaryjną. Kiedy utrzymuje się cielęta w systemie otwartym, istnieje obowiązek kontrolowania ich minimum raz dziennie. Cielęta nie mogą być na uwięzi (*za wyjątkiem czasu karmienia cieląt utrzymywanych w kojcu grupowym, trwającym nie dłużej niż 1 godzinę*) i nie wolno zakładać im kagańców.

Pomieszczenia inwentarskie, w których utrzymywane są cielęta

Pomieszczenia dla cieląt oraz wyposażenie tych pomieszczeń trzeba utrzymywać w czystości. Należy usuwać niezjedzoną, łatwo psującą się paszę oraz odchody cieląt, a zminimalizuje się ryzyko ich zachorowania, a także ograniczy występowanie owadów i gryzoni w budynku. Prawidłowo działająca wentylacja jest podstawowym warunkiem utrzymania w normie szkodliwych domieszek gazowych oraz wilgotności, temperatury i dopływu świeżego powietrza.

Kojce dla cieląt

Kojce dla cieląt powinny być tak skonstruowane, by każde cielę mogło się bez trudu kłaść, odpoczywać w pozycji leżącej, wstawać i wykonywać zabiegi pielęgnacyjne. Jeśli cielę utrzymywane jest w pojedynczym kojcu, kojec ten musi posiadać odpowiednie wymiary dostosowane do rozmiarów cielęcia.

Pasze, karmienie i pojenie cieląt

Warunkiem dobrego stanu zdrowia cieląt, a więc i dobrostanu, jest jak najszybsze podanie cielęciu siary, nie później jednak niż w pierwszych 6 godzinach po urodzeniu. Cielęta powinny być karmione minimum dwa razy dziennie paszą, dostosowaną do wieku cielęcia, jego wagi i stanu zdrowia, uwzględniającą konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu hemoglobiny we krwi cieląt.

Urządzenia do karmienia i pojenia cieląt muszą być tak umieszczone i skonstruowane, by ograniczyć zanieczyszczenie tych urządzeń odchodami i ściółką. Oprócz mleka, cielętom powyżej 2 tygodnia życia należy zapewnić dostęp do wystarczającej ilości świeżej wody lub zapewnić możliwość zaspokajania pragnienia poprzez picie innych płynów. W przypadku wystąpienia wysokiej temperatury lub gdy zwierzęta są chore dostęp do świeżej wody musi być stały.

⁵ Dyrektywa Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. *ustanawiająca minimalne normy ochrony cieląt*

⁶ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w *sprawie minimalnych warunków utrzymania gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej* (Dz. U. Nr 56, poz. 344 z późn. zm).

4.2. SMR 12 Dobrostan świń

Minimalne warunki ochrony świń, podobnie jak cieląt, uregulowane zostały oddzielną dyrektywą *ustanawiającą minimalne normy ochrony świń*⁷ i zostały transponowane do polskiego prawa rozporządzeniem z dnia 15 lutego 2010 r.⁸.

Podstawowa opieka nad stadem świń

Po porodzie prosięta muszą być utrzymane z lochą przez minimum 28 dni.

Dopuszczone jest wcześniejsze odsadzenie prosiąt po ukończeniu 21 dnia życia, jeżeli przewiduje to technologia produkcji. W tym przypadku odsadzone prosięta muszą być umieszczone w oddzielnym pomieszczeniu, które przed przyjęciem prosiąt musi być wyczyszczone i zdezynfekowane. Jeżeli zagrożone jest zdrowie maciory lub prosiąt, odsadzanie prosiąt dozwolone jest w każdym wieku.

Zapobieganie agresji w stadzie to przede wszystkim zapewnienie świniom właściwych warunków przebywania, zadawania paszy, wody i przedmiotów absorbujących ich uwagę. Często powodem agresji są złe warunki mikroklimatu w chlewni (zła wentylacja, zbyt jaskrawe światło) oraz trudności w dostępie do paszy (lub jej nieodpowiednia jakość) i wody, a przede wszystkim nadmierne zagęszczenie sztuk na jednostce powierzchni.

Zabiegi zootechniczne i weterynaryjne w stadzie świń

Są to głównie zabiegi minimalizujące agresję oraz kastracja. Redukcję klów u prosiąt i knurów wykonuje się przez ich ścieranie lub obcinanie, z pozostawieniem nienaruszonej gładkiej powierzchni, gdy zabiegi wykonywane są do 7 dnia życia.

Podobnie jest z kastracją knurków – po ukończeniu przez prosięta 7 dnia życia, kastrację wykonuje się w znieczuleniu i z zastosowaniem technik niepowodujących rozrywania tkanek.

Wszystkie zabiegi, które nie są zabiegami zootechnicznymi, mogą wykonywać tylko osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje - zgodnie z prawem polskim są to lekarze i technicy weterynarii.

Pomieszczenia dla świń

Materiały, którymi pokryte są wnętrza budynków oraz materiały, z których wykonany jest sprzęt wykorzystywany przy obsłudze świń powinny być łatwe do czyszczenia i dezynfekcji. Sprawna wymiana powietrza w budynkach inwentarskich bez nadmiernego ich oziębiania warunkuje zdrowotność zwierząt, ich dobre samopoczucie. Wentylacja pomieszczeń musi być dostosowana do obsady świń w pomieszczeniu. Jeżeli głównym systemem wentylacji chlewni jest system mechaniczny, gospodarstwo musi posiadać system powiadamiający o ewentualnej awarii urządzeń wentylacyjnych oraz musi zapewnić natychmiastowe wentylowanie pomieszczeń za pomocą wentylacji awaryjnej.

⁷ Dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. *ustanawiająca minimalne normy ochrony świń*.

⁸ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344 z późn. zm).

Świnie, jako jedyny gatunek, mają ściśle określony prawem minimalny poziom oświetlenia i maksymalny poziom hałasu. Świniom należy zapewnić przez co najmniej 8 godzin dziennie oświetlenie naturalne lub sztuczne, nie niższe niż 40 lx.

Kojce dla świń

Pojedynczo można utrzymywać lochy z prosiętami, świnie chore lub podejrzane o chorobę, knury, a także lochy i loszki prośne, jeśli loch i loszek jest w gospodarstwie mniej niż 10. Przy grupowym utrzymaniu dla każdej świni należy w kojcu zapewnić powierzchnię nieograniczoną żadnymi przeszkodami. Utrzymując świnie pojedynczo trzeba zapewnić im powierzchnię pozwalającą na swobodne wstawanie, leżenie i obracanie się.

Pasze, karmienie i pojenie świń

Świnie powinny być karmione raz dziennie paszą, która zaspokoi ich potrzeby pokarmowe. Należy zapewnić świniom utrzymywanym grupowo jednoczesnego dostępu do paszy, co pozwoli ograniczyć agresję w kojcu.

Pamiętać należy także o tym, że sprzęt do karmienia i pojenia świń musi być w odpowiednim stanie sanitarnym i technicznym. W razie wykrycia usterek – należy je natychmiast usunąć.

Od 2 tygodnia życia świnie muszą mieć zapewniony stały dostęp do świeżej wody.

4.3. SMR 13 ochrona wszystkich zwierząt gospodarskich

Obowiązuje posiadaczy wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich.

Podstawowa opieka nad zwierzętami

Podczas doglądania zwierząt (co najmniej raz dziennie) sprawdza się ich stan zdrowia, stan odżywienia, stan racic, występowanie kulawizn, ewentualne otarcia, skaleczenia, osowiałość, niepobieranie pokarmu, problemy z oddychaniem, biegunki czy też odstawanie od stada.

Jeżeli zauważone zostaną niepokojące objawy dotyczące stanu zwierząt, należy natychmiast otoczyć opieką chore czy też ranne zwierzę. W przypadku grupowego utrzymania zwierząt należy chore lub podejrzane o chorobę zwierzę odizolować od reszty grupy, zapewnić mu odpowiednie warunki, a jeśli nasza opieka nie przynosi rezultatu, wezwać lekarza weterynarii.

Wszelkie zabiegi lekarsko-weterynaryjne może wykonywać tylko lekarz weterynarii. Lekarz ma obowiązek pozostawienia w gospodarstwie odpowiedniej dokumentacji dotyczącej leczenia zwierząt, a posiadacz zwierząt ma obowiązek ją przechowywać.

Posiadacze zwierząt utrzymywanych w systemie otwartym (bez pomieszczeń inwentarskich) muszą stworzyć warunki umożliwiające schronienie się zwierząt przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi, takimi jak: nadmiernie wysoka temperatura, ulewne deszcze, nadmierne opady śniegu, wichury itp. oraz powinni je chronić przed zwierzętami drapieżnymi. Rozwiązaniem może być zbudowanie np. zadaszonej wiaty lub woliery.

Pomieszczenia inwentarskie, w których przebywają zwierzęta inne niż cielęta i świnie

Bez względu na to, czy zwierzęta są utrzymywane na uwięzi czy nie, grupowo czy pojedynczo, każdemu z nich należy zapewnić tyle miejsca, by mogły swobodnie leżeć, wstawać i kłaść się oraz by miały możliwość przejawiania naturalnych zachowań, takich jak oczyszczanie skóry, odganie owadów itp.

Materiały, którymi pokryte są wnętrza budynków oraz z których wykonany jest sprzęt wykorzystywany przy obsłudze zwierząt, powinny być łatwe do czyszczenia i odkażania.

Otoczenie, w którym przebywają zwierzęta w pomieszczeniach inwentarskich, czyli: ściany, sufity, podłogi, urządzenia do karmienia i pojenia oraz inne wyposażenie pomieszczeń, muszą być utrzymywane w czystości i w dobrym stanie technicznym. Sprawna wymiana powietrza w budynkach inwentarskich bez nadmiernego ich oziębiania warunkuje zdrowotność zwierząt, ich dobre samopoczucie, a zatem i wysoką produkcję. Wentylacja pomieszczeń musi być dostosowana do obsady zwierząt w pomieszczeniu.

Jeżeli głównym systemem wentylacji chlewni jest system mechaniczny, gospodarstwo musi posiadać system powiadamiający o ewentualnej awarii urządzeń wentylacyjnych oraz musi zapewnić natychmiastowe wentylowanie pomieszczeń za pomocą wentylacji awaryjnej.

Do prawidłowego funkcjonowania organizmu zwierzęcia, zwłaszcza dla celów reprodukcji i zapewnienia możliwości kontaktu wzrokowego między zwierzętami, niezbędne jest oświetlenie. W pomieszczeniach inwentarskich należy zapewnić dostęp światła naturalnego lub sztucznego z odpowiednią przerwą od tego oświetlenia, którego natężenie jest dostosowane do gatunku zwierzęcia, kierunku produkcji oraz stanu zdrowia zwierząt. Zwierzęta nie mogą przebywać cały czas w ciemności. Ilość światła naturalnego lub sztucznego powinna być dostosowana do potrzeb gatunku.

Pasze, pojenie i karmienie zwierząt gospodarskich

Rodzaj i ilość stosowanych pasz powinna odpowiadać gatunkowi zwierząt, jego stanowi fizjologicznemu, masie ciała i kierunkowi użytkowania. Częstotliwość karmienia (co najmniej raz/dwa razy dziennie) zależy od gatunku zwierząt.

Przy grupowym utrzymaniu zwierząt, jeśli nie stosuje się karmienia do woli bądź ze sterowanych elektronicznie stacji paszowych, należy zapewnić zwierzętom możliwość jednoczesnego dostępu do paszy. Wszystkie zwierzęta powinny mieć dostęp do wystarczającej ilości wody lub mieć możliwość zaspokajania pragnienia przez dostęp do innych płynów. W upalne dni oraz dla chorych zwierząt wskazane jest zapewnienie stałego dostępu do wody.

Karmienie i pojenie zwierząt to obowiązek każdego ich posiadacza.

5. SANKCJE W ZAKRESIE ZASADY WZAJEMNEJ ZGODNOŚCI

W przypadku nieprzestrzegania norm i wymogów wzajemnej zgodności konsekwencją jest odpowiednie zmniejszenie przyznawanych rolnikowi płatności bezpośrednich a także niektórych płatności w ramach PROW 2014-2020, tj. płatności: dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW), rolno-środowiskowo-klimatycznych, ekologicznych, na zalesianie gruntów rolnych, dobrostanowej. Wymiar sankcji za nieprzestrzeganie norm i wymogów uzależniony jest od wielu czynników.

Podstawowe rozróżnienie to niezgodność z przepisami wynikająca z **zaniedbania rolnika (nieumyślność) lub winy rolnika (celowość)**.

Wysokość sankcji, czyli % obniżenia płatności, zależy od rodzaju i skali naruszenia norm i wymogów. Aby ocenić skalę naruszenia, każda niezgodność oceniana jest pod kątem trzech kryteriów: zasięgu, dotkliwości, trwałości.

W przypadku, gdy stwierdzona niezgodność wynika z zaniedbania ze strony rolnika, obniżka ta będzie z zasady stanowić 3% całkowitej kwoty płatności. W zależności od stopnia naruszenia sankcja może zostać obniżona do 1% lub zwiększona do 5%.

W przypadku, gdy rolnik celowo dopuści się stwierdzonej niezgodności, obniżka będzie z zasady wynosić 20% całkowitej kwoty.

Jednakże Agencja Płatnicza może, na podstawie oceny przedłożonej przez właściwy organ kontroli w raporcie z czynności kontrolnych, podjąć decyzję o obniżeniu procentu do wysokości nie mniejszej niż 15% lub zwiększeniu do 100% całkowitej kwoty.

Jeżeli naruszenie z tym samym wymogiem lub normą zostanie wykryte u rolnika więcej niż raz w ciągu trzech kolejnych lat kalendarzowych, mamy do czynienia z powtarzalnością.

W przypadku stwierdzenia powtarzającej się niezgodności, naliczony procent sankcji zostanie pomnożony x 3, jednak maksymalna wysokość sankcji nie może przekroczyć 15% całkowitej kwoty płatności.

W momencie, gdy sankcja zostanie naliczona w wysokości 15% za niezgodności powtarzalne, beneficjent zostaje powiadomiony, że w kolejnym roku takie naruszenie będzie traktowane jako niezgodność celowa, która jest sankcjonowana bardziej dotkliwie.

W przypadku, gdy kwota zmniejszenia lub wykluczenia z płatności jest równa lub mniejsza od równowartości 100 euro, sankcje nie są naliczane, ale obowiązkiem rolnika jest usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości.

Rolnik jest powiadamiany o stwierdzeniu niezgodności i obowiązku podjęcia działania naprawczego.

Stwierdzenie w czasie kontroli niezrealizowania zaleconego działania naprawczego spowoduje odpowiednie zmniejszenie płatności.

6. ZMIANY W ROKU 2022 W ZAKRESIE PŁATNOŚCI OBSZAROWYCH

Wprowadzenie **Uzupełniającej Płatności Podstawowej (UPP)**, która przysługuje do:

- Powierzchni upraw roślin, uprawianych w plonie głównym obejmującej m.in.: zboża, rośliny oleiste, len włóknisty i oleisty, konopie na włókno, rośliny wysokobiałkowe, rośliny strączkowe, rośliny motylkowate drobnonasienne, rośliny okopowe pastewne, mieszanki roślin motylkowatych drobnonasiennych z trawami na gruntach rolnych innych niż trwałe użytki zielone.
- Powierzchni gruntów ornych, na których nie jest prowadzona uprawa roślin i rolnik dokonał zasiewu w celu podniesienia żyzności gleby. Roślinność została przyorana lub wprowadzona do gleby na skutek zastosowania innego zabiegu mechanicznego, w terminie do dnia 31 sierpnia roku złożenia wniosku. Na powierzchni tej nie jest prowadzona uprawa przez okres nie dłuższy niż jeden rok.
- Powierzchni uprawy traw na trwałych użytkach zielonych przeznaczonych na susz paszowy.
- Powierzchni upraw roślin przeznaczonych na materiał siewny kategorii elitarny i kwalifikowany. Płatność przysługuje, jeżeli uprawy roślin objęte oceną połową, o której mowa w przepisach o nasiennictwie.

W ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego (PROW 2014-2020):

- Dopuszczono mulczowanie międzyplonów w Pakiecie 1. *Rolnictwo zrównoważone* oraz Pakiecie 2. *Ochrona gleb i wód*.
- Rozszerzono warianty dotyczące ochrony zagrożonych ptaków (wariant 4.8–4.11) na cały obszar Natura 2000.
- W Pakiecie 7. *Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie* dodano rasy: polska owca górską, białogłowa owca mięsna, koza kazimierzowska, koza sandomierska.
- Dodano nowy Pakiet 8. *Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk*, który będzie wdrażany poza obszarami Natura 2000. Warunkiem jest m.in. posiadanie gospodarstwa rolnego o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha oraz posiadanie zwierząt trawożernych.
- Dodano nowy Pakiet 9. *Retencjonowanie wody* stanowiący rekompensatę strat spowodowanych utrzymywaniem wody na TUZ. Płatność przysługuje do powierzchni TUZ lub obszarów przyrodniczych, na których przez co najmniej 12 dni w okresie między 01.05 a 30.09 była utrzymywana woda powodująca zalanie lub podtopienie. Pakiet może być realizowany jedynie na powierzchni, na której jednocześnie jest realizowane zobowiązanie w ramach wariantów Pakietu 4 *Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000* (poza wariantem 4.3.), Pakietu 5 *Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000* (poza wariantem 5.3.) lub Pakietu 8 *Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk*.

W działaniu Rolnictwo ekologiczne (PROW 2014-2020):

- Zniesiono degressywności płatności.
- Nowe zobowiązania ekologiczne podejmowane w 2022 r. będą trwałe 3 lata (tak jak zobowiązania podjęte w 2021 r.).

Adresy Oddziałów Regionalnych ARiMR

Dolnośląski

ul. Giełdowa 8
52-438 Wrocław
tel.: 71 369 74 00
e-mail: dolnoslaski@arimr.gov.pl

Kujawsko-Pomorski

ul. Dąbrowskiego 4
87-100 Toruń
tel.: 56 619 83 00
e-mail: kujawsko_pomorski@arimr.gov.pl

Lubelski

Elizówka 65A
21-003 Ciecierzyn
tel.: 81 756 88 10, 81 756 88 20
e-mail: lubelski@arimr.gov.pl

Lubuski

Al. Zjednoczenia 104
65-120 Zielona Góra
tel.: 68 329 27 00
e-mail: lubuski@arimr.gov.pl

Łódzki

Al. Piłsudskiego 84
92-202 Łódź
tel.: 42 675 67 00, 42 675 67 10
e-mail: lodzki@arimr.gov.pl

Małopolski

ul. Promienistych 1
31-481 Kraków
tel.: 12 629 80 30, 12 629 80 50
e-mail: malopolski@arimr.gov.pl

Mazowiecki

Al. Jana Pawła II 70
00-175 Warszawa
tel.: 22 536 57 08, 22 536 57 48
e-mail: mazowiecki@arimr.gov.pl

Opolski

ul. Wrocławska 170 G
45-836 Opole
tel.: 77 401 84 22, 77 401 84 00
e-mail: opolski@arimr.gov.pl

Podkarpacki

al. Tadeusza Rejtana 36
35-310 Rzeszów
tel.: 17 875 60 00
e-mail: podkarpacki@arimr.gov.pl

Podlaski

ul. Nowa 2
18-400 Łomża
tel.: 86 215 63 11, 86 215 63 12
e-mail: podlaski@arimr.gov.pl

Pomorski

ul. Kołłątaja 1
81-332 Gdynia
tel.: 58 668 60 00, 58 668 60 01
e-mail: pomorski@arimr.gov.pl

Śląski

ul. Sobieskiego 7
42-200 Częstochowa
tel.: 34 378 28 00
e-mail: slaski@arimr.gov.pl

Świętokrzyski

ul. Warszawska 430
25-414 Kielce
tel.: 41 349 09 00
e-mail: swietokrzyski@arimr.gov.pl

Warmińsko-Mazurski

ul. Św. Wojciecha 2
10-038 Olsztyn
tel.: 89 521 09 20
e-mail: warminsko_mazurski@arimr.gov.pl

Wielkopolski

ul. Strzeszyńska 36
60-479 Poznań
tel.: 61 845 38 33
e-mail: wielkopolski@arimr.gov.pl

Zachodniopomorski

ul. Szafera 10
71-245 Szczecin
tel.: 91 469 84 00, 91 469 84 01
e-mail: zachodniopomorski@arimr.gov.pl

